

Săptămîna Toleranței, ediția a VII-a

Venirea lui martie a readus în discuție (la nivel public sau privat) problema tragicelor evenimente din martie '90. Discursurile publice erau, cu excepțiile cu care deja ne-am obișnuit, axate în jurul termenului de toleranță. De la „soluția unui viitor împreună” și pînă la calificarea termenului drept „umilitor”, noțiunea de toleranță a îmbrăcat toate formele intermediare celor două extreme.

De aceea o clarificare a termenului este necesară. Potrivit Dicționarului Spiritului Tolerant, „toleranța recomandată și

concepută la nivelul standardelor democrației, pluralismului, multiculturalității și libertăților, consacrate în documente internaționale și naționale actuale – se referă la solidaritate interumană activă exprimată în atitudine de îndreptățire egală și reciprocă la afirmarea fără discriminări a diversității și caracteristicilor proprii, sub toate aspectele. Cu o singură condiție restrictivă: nestînjnirea sau nepericlitarea, prin false diferențieri,

a drepturilor fundamentale ale omului – inclusiv realizarea unității de grup în și prin diversitate, precum și armonizarea intereselor minoritare cu cele majoritare”.

Accepțiunea pe care Centrul Intercultural o acordă termenului este foarte clar exprimată de toate manifestările pe care le-am organizat reunite sub acest nume și în acest an. Săptămîna Toleranței a pornit de la tragicele evenimente la care orașul nostru i-a fost teatru fără voie, dorindu-se a fi un răspuns la acestea. Aceleași evenimente au constituit și sursa de inspirație a filmului lui Răsvan Popescu (scenariu) și Marius Teodor Barna (regia). Războiul lor însă mută conflictul din stradă în spațiul intim și familiar din bucătărie. În fața tinerilor veniți la Cinematograful Tineretului în număr

mare, autorii filmului și-au explicat intențiile: este un film avertisment căci energiile negative dezvoltate nu mai pot fi controlate.

Tot pentru tineri a fost gîndită și oferta de a ne „reînvăța” orașul sub forma unui concurs de orientare interculturală. Veniți în număr mare (276 de participanți înscriși) la concurs tinerii locuitori ai cetății au privit cu atenție – poate pentru prima dată – zestrea culturală a orașului. Numărul mare de echipe cu punctaje foarte bune au pus organizatorii în situația de

a apela la întrebări de baraj, întrebări legate de istoria orașului. Și deși la fiecare categorie de vîrstă (clasele I-IV, V-VIII și IX-XII) doar trei echipaje au primit premii și diplome cîștigători au fost toți cei care au participat la manifestare.

Seara de sîmbătă „Interferențe culturale. Dansuri populare ceangăiești, românești și maghiare” a concursat cu succes cu cele două meciuri de fotbal ale naționalelor României și Ungariei și

Premierea concursului de orientare interculturală

au oferit prilejul celor care au participat să cunoască istoria și cultura precum și folclorul ceangăiesc și chiar să învețe un dans popular sub îndrumarea celor de la Folk Center.

Săptămîna Toleranței s-a încheiat duminică 25 martie 2001 cu un film premiat cu globul de aur „Sunshine” în regia lui Szabó István. Domnul Spielmann Mihály a realizat cu carisma caracteristică introducerea în lumea filmului dedicat comunității evreiești.

Întreaga Săptămîna a Toleranței a încercat și, eu cred, cu succes să ofere tinerilor tîrgumureșeni o alternativă la discursul naționalist care inundă de un timp spațiul public. Și poate că a adus totodată și clarificarea termenului de toleranță.

Laura ARDELEAN

CALENDAR * NAPTÁR

3 februarie — *Funcționarea Judecătoriei Tîrgu-Mureș*, atelier în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Horațiu DUMBRAVĂ, judecător.

6 februarie — *Dezrobirea romilor*, manifestare culturală cu participarea mai multor ansambluri de dans roma.

10 februarie — *Elveția – țara cantoanelor*, atelier în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Mircea SUHĂREANU.

12 februarie — *Întîlnire a organizațiilor de drepturile omului la București*. Din partea LPE a participat HALLER István.

13 februarie — *Discuție cu privire la situația drepturilor omului și minorităților naționale din România* la Consiliul Britanic. Din partea LPE a participat HALLER István.

14 februarie — *Întîlnire de lucru* pentru realizarea strategiei programului: Îmbunătățirea relațiilor interetnice în sud-estul Europei la CRDE Cluj. Din partea LPE a participat Laura ARDELEAN.

21 februarie — *Întîlnire de lucru* pentru realizarea strategiei programului: Îmbunătățirea relațiilor interetnice în sud-estul Europei. Din partea LPE a participat Laura ARDELEAN.

22 februarie — *Întîlnire de lucru* în vederea consultării liderilor romi din județul Mureș.

23 februarie — *Elaborarea unui proiect de lege privind executarea pedepsei penale*, atelier în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Horațiu DUMBRAVĂ, judecător.

24 februarie — *Transilvania – spațiu multicultural, multilingvistic și multiconfesional*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: SPIELMANN Mihály, istoric.

23 februarie – 1 martie — *Comunitatea maghiară din Transilvania*. Sesiunea a doua a Academiei Interculturale Transsylvania la Șumuleu Ciuc.

9 martie — *Doctrină politică*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Cristian PÂRVULESCU, politolog.

10 martie — *Statul de drept – separarea puterilor. Funcțiile instituțiilor statului modern*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Cristian PÂRVULESCU, politolog.

19-25 martie — *SĂPTĂMÎNA TOLERANȚEI*.

24 martie — *Societatea civilă în apărarea drepturilor minorităților. Lobby* – curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Gabriel ANDREESCU, APADOR-CH.

28 martie — *Reuniune de consultare cu reprezentanții ONG-urilor active din județul Mureș și cu funcționari publici responsabili de colaborarea cu ONG-urile*, organizată de CENTRAS din București. Din partea LPE a participat KACSÓ Judith-Andrea.

31 martie — *Conferință Dezvoltarea organizațiilor neguvernamentale*, organizată de USAID la Sovata. Din partea LPE a participat HALLER István cu referatul „Posibilități de autosusținere a organizațiilor neguvernamentale.”

február 3 — *A Marosvásárhelyi Bíróság működése*, műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma számára. Előadó: Horațiu DUMBRAVĂ, bíró.

február 6 — *A romák felszabadulása*, kulturális rendezvény több roma táncegyüttes részvételével.

február 10 — *Svájc – a kantonok országa*, műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma számára. Előadó: Mircea SUHĂREANU.

február 12 — *Az emberjogi szervezetek találkozója*, Bukarest. A PEL részéről HALLER István vett részt.

február 13 — *Megbeszélés az emberi és kisebbségi jogok romániai helyzetéről* a Britt Tanácsnál. A PEL részéről HALLER István vett részt.

február 14 — *Munkatalálkozó* a Dél-kelet európai etnikumközi kapcsolatok javítása program stratégiájának megvalósítására a kolozsvári EKF-nál. A PEL részéről Laura ARDELEAN vett részt.

február 21 — *Munkatalálkozó* a Dél-kelet európai etnikumközi kapcsolatok javítása program stratégiájának megvalósítására. A PEL részéről Laura ARDELEAN vett részt.

február 22 — *Munkatalálkozó, tanácskozás* a Maros megyei roma vezetőkkel.

február 23 — *A büntetés végrehajtására vonatkozó törvénytervezet kidolgozása*, műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma számára. Előadó: Horațiu DUMBRAVĂ, bíró.

február 24 — *Erdély – multikulturális, több nyelvű és több vallású térség*, SPIELMANN Mihály történész előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

február 23 – március 1 — *Az erdélyi magyar közösség*. A Transsylvania Interkulturális Akadémia második ülészaka Csíksomlyón.

március 9 — *Politikai doktrínák*, Cristian PÂRVULESCU politológus előadása Demokrácia Kollégiuma számára.

március 10 — *Jogállam – a hatalom megosztása. A modern állam intézményeinek jogköre*, Cristian PÂRVULESCU politológus előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

március 19-25 — *A TOLERANCIA HETE*.

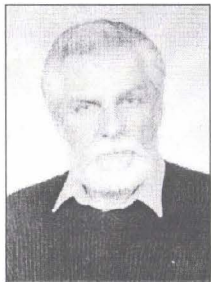
március 24 — *A civil társadalom a kisebbségi jogok védelmében. Lobby* – Gabriel Andreescu (Román Helsinki Bizottság) előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

március 28 — *A Maros megyei nemkormányzati szervezetek és a szervezetekkel való közreműködéssel megbízott közhivatalnokok tanácskozása* a bukaresti CENTRAS szervezésében. A PEL részéről KACSÓ Judith-Andrea vett részt.

március 31 — *A nemkormányzati szervezetek fejlesztése*, az USAID által Szovátán megrendezett konferencia. A PEL részéről HALLER István vett részt „A nemkormányzati szervezetek öfenntartási lehetőségei” című előadással.

Anestezia post-electorală sau „normalitatea” noastră originală

Sînt pregătit de la bun început să fiu taxat drept radical. Dar dacă radicalism înseamnă respingerea oricărei concesi în privința principiilor, epitetul mă onorează. Consider că adevărurile și principiile nu se negociază. Ele nu pot fi decît acceptate sau respinse.

Cu atît mai surprinzătoare mi s-au părut speculațiile electorale ale acelor lideri de opinie care, nefiind oameni politici unși cu harul compromisurilor mai mult sau mai puțin principiale, nefiind amenințați să-și piardă voturile (boii de la bicicletă, deci), au optat totuși pentru rău, „răul cel mai mic” (adică infractorul mai puțin antipatic, mai puțin vocal), punîndu-și în paranteză principiile și legitimînd astfel persoane și orientări politice profund compromise. Urmările acestor atitudini se văd cu ochiul liber, deși ele sînt incalculabile pe termen lung.

Deși despre nomenclatura comunistă (ca și despre Securitate, de altfel) se vehiculează fel și fel de calități diabolice, îmi vine greu să cred că onorata noastră elită intelectuală și societate civilă (cu remarcabile excepții) a căzut victimă unui scenariu bine pus la punct de către profitorii diversiunii peremisto-vadimiste, adică de către președintele (re- re-) ales Ion Iliescu și partidul său „social-democrat” post-comunist. Nu. Onorata noastră elită speculativă este pur și simplu victima propriei sale identități, care în terminologia familiară perioadei anterioare putea fi numit și... oportunist.

Situația post-electorală, botezată de unii analiști drept „normalitate”, este deci cel puțin suprarrealistă. Odată cu dezamăgirea generală provocată de impotența guvernărilor anterioare (excepțînd oarecum aceea a lui Isărescu), amplificată pînă la isterie de media și de mișcările pseudo-sindicaliste, iată că ne-am trezit într-un fel de parlamentarism unipartinic în care un partid post-comunist, deși minoritar, beneficiind de sprijinul clientelei sale din rîndurile minorităților naționale „altele” și de opoziția peremistă „cu voie de la poliție”, dar și de tradiționalul oportunism național liberal și de calculele pragmatic-balcanice ale udemeristilor („dacă n-au fost în stare să ne dea amicii, luăm de la dușmani”) își etalează tot mai autoritar ideologia partidului unic, atît de familiar reprezentanților săi.

Societate civilă obosită, mai dezbinată ca oricînd după '89, înalte personalități politice și civile dovedite colaboratori ai Securității sau pur și simplu delatori, personalități respectabile ale vieții politice dezertînd scîrbite din fața propriilor alegători, o liotă de intelectuali democrați îndemnînd la votarea unui președinte (care, sărmanul, a făcut „gesturi mai puțin fericite în trecut ca mineriadele” — după expresia unui analist foarte activ) responsabil cel puțin de atîtea vieți pierdute în evenimentele din decembrie '89, martie '90 sau Piața Universității pentru cîte un Pinocet sau un Jaruzelski sînt trimiși în boxa acuzațiilor și după decenii, lideri sindicali pentru care relațiile clientelare și șansa fotoliilor ministeriale sînt mult mai importante decît interesele generale ale societății și cele speciale ale mandatarilor lor, o Biserică Ortodoxă anacronică remorcată la farizeismul unor înalți ierarhi vînduți ba legionarilor, ba comunistilor, o societate pauperizată, disperată, debusolată care nu visează decît să plece cît mai departe de țara în care s-au născut etc. crează un mediu ideal pentru „implementarea” unor astfel de proiecte autoritariste. O letargie intelectuală și o anestezie morală care deschid larg ușa *restaurației*, a unei restaurații pe ușa din dos, în timp ce atenția responsabililor politici este absorbită de discuții bizantine despre dosare și priboi, vizite regale sau iluzorice perspective monarhice etc. Un Hohenzolern „de România” care se lasă „cumpărat” în numele „normalității”, a „reconcilierii naționale” (dintre călău și victimă, nu-i așa, că doar și unii și alții sînt români!) prin cîteva proprietăți ce-i aparțin pe drept oricum, mașină la scară, bodyguard și pensia tăcerii de către cei care îi luaseră totul cu jumătate de veac în urmă. În locul unui sistem de valori al unei Europe viitoare pe care sîntem incapabili să-l însușim ne drogăm cu unul retușat al Europei trecute, de parcă am dori să ne integrăm în Mica Antantă interbelică (vezi relațiile privilegiate cu sîrbii și slovaci), nu în Uniunea Europeană, în timp ce toate topurile ne plasează pe ultimul loc al șanselor de integrare în continentul „din care facem parte — nu-i așa —, în mod nemijlocit de cel puțin douămii cincizeci de ani...”

Și așa, încetul cu încetul, revenim la „normalitate”, adică la somnolența istorică în care să ne savurăm liniștiți singuri „demnitatea”. Sîntem oare conștienți că această demnitate este de culoarea zonei în care ne vom cantona în mod inevitabil și în secolele ce vin: gri spre negru?

PROGRAM • MŪSOR
PROGRAMM

Luni — Hétfő — Montag, 19.03.2001

Lansare de carte, proiecție de film
documentarKönyvbemutató, dokumentumfilm
bemutatósa

Buchvorstellung,

Dokumentarfilmvorführung

**ARMENII DIN TRANSILVANIA
AZ ERDÉLYI ÖRMÉNYEK
ARMENIER IN SIEBENBÜRGEN**

Invitați / Meghívottak / Gäste:

Nicolae Gazdovits, Mircea Suhăreanu

Sala Mică a Teatrului Național

a Nemzeti Színház Kisterme

Nationaltheater – Kleiner Saal

*

Marți — Kedd — Dienstag, 20.03.2001

Podium – Pódiumbeszélgetés –
Podiumgespräch**HOLOCAUSTUL ROMILOR
ROMA HOLOCAUST
HOLOCAUST DER ROMAS**

Invitați / Meghívottak / Gäste: Maria

Coroana Moldovan, Marin Ion, Maria

Ionescu, Vasile Burtea, Florin Cioabă

Casa Bernády – Bernády Ház – Bernády Haus

*

**Miercuri — Szerda — Mittwoch,
21.03.2001**

Cinematecă – Filmtár – Filmsammlung

**RĂZBOI ÎN BUCĂTĂRIE
HÁBORÚ A KONYHÁBAN
KRIEG IN DER KÜCHE**

Invitați / Meghívottak / Gäste: Răsvan

Popescu, Marius Barna, Kézdi Imola

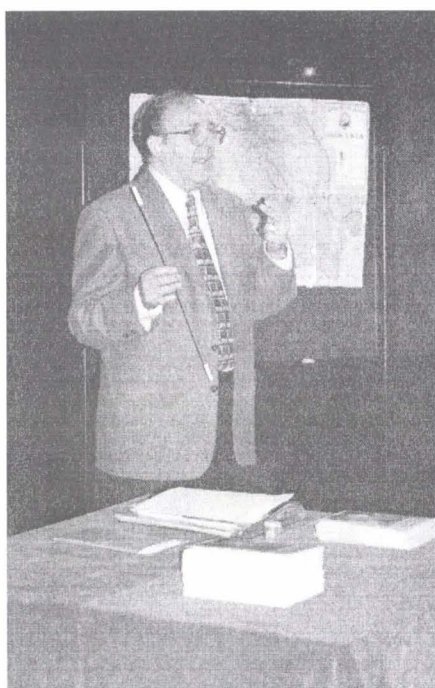
Cinema Tineretului – Ifjúsági

filmszínház – Jugendkino

*

**Joi — Csütörtök — Donnerstag,
22.03.2001**Masă rotundă – Kerekasztalbeszélgetés
– Rundtischgespräch**EDUCAȚIE CIVICĂ, EDUCAȚIA
DREPTURILOR OMULUI
POLGÁRI NEVELÉS, AZ EMBERI
JOGOK OKTATÁSA
ERZIEHUNG ZUM BÜRGERINN,
ERZIEHUNG ZU DEN
MENSCHENRECHTEN**

Casa Bernády – Bernády Ház – Bernády Haus

De mai bine de un deceniu, Săptămîna Toleranței comemoarează acel moment de derută al societății țigumureșene, petrecut în martie 1990, moment ce a marcat pentru multă vreme, atît orașul cît și pe locuitorii săi, cu un nemeritat renume.

Acest eveniment anual, organizat de către Liga Pro Europa, țintește însă mult mai departe, el se dorește o tribună de afirmare a toleranței, a permisivității la alteritate, la dreptul fiecăruia de a-și păstra și cultiva propriile tradiții, la posibilitatea aflată la îndemîna fiecăruia dintre noi de a-și cunoaște și prețui aproapele.

Dacă în ediția precedentă, în cadrul unei dezbateri cu public, deschiderea săptămîinii a prilejuit evocarea evreilor din Ardeal și România, a rolului jucat de aceștia în dezvoltarea societății, dar și a holocaustului acestei etnii din timpul ultimului Război Mondial, în acest an Săptămîna Toleranței a debutat cu prezentarea unei alte minorități istorice din spațiul carpato-dunărean, fiind vorba despre armeni.

De fapt, este vorba de reluarea unei inițiative mai vechi a Ligii Pro Europa, care a organizat în 1996, în cadrul Zilelor Cărții la Țirgu-Mureș, lansarea volumului „Istoria armenilor din Transilvania”, aparținînd neobositului cercetător al acestei etnii, dl. Nicolae Gazdovits, carte apărută în acel an la editura Ararat din București.

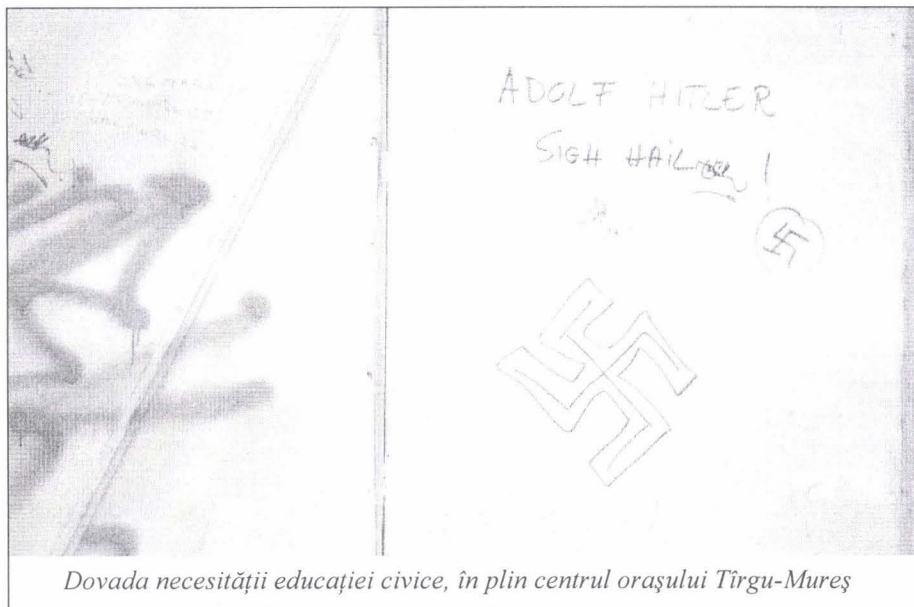
Vernisarea în cadrul Săptămîinii Toleranței, a ediției a doua a acestei lucrări, în limba maghiară, a oferit o posibilitate autorului de a face o amplă introspecție în istoria poporului armean, în general, și implicit a originii armenilor din spațiul actual românesc.

Expunerea a fost incitantă nu numai datorită amplului bagaj de informații oferit de autor, dar și subiectului ca atare. Asistența a putut astfel afla că armenii au fost primul popor creștinat din lume (la 301. d. Ch.), primul popor unde creștinismul a devenit religie de stat (cu 11 ani înaintea Edictului de la Milano), avînd aceeași întîietate și în privința creării propriului alfabet, necesar imortalizării unei bogate zestre literare, transmisă pînă atunci oral. Istoria armenilor este însă istoria unui popor greu încercat de vicisitudini istorice. Aidoma evreilor, diasporizați de o potrivnică soartă pretutindeni în lume, ei s-au identificat pînă la asimilare cu idealurile societății care le-a fost gazdă. Atașamentul față de propria religie și școală le-a asigurat nu numai dăinuirea, dar și afirmarea în elita societății în care au trăit. Înfrînți sau decimați de nenumărate ori pe parcursul îndelungatei lor istorii, armenii constituie și azi un exemplu de urmat, atașamentul lor față de un summum de valori superioare, precum au fost credința și cartea, oferindu-le forța de a-și învinge adversitățile ce le-au fost date, dăinuind pînă în contemporaneitate.

Mircea SUHĂREANU

Dovada necesității educației civice, în plin centrul orașului Tîrgu-Mureș

Educație civică, educația drepturilor omului

Masa rotundă „Educație civică, educația drepturilor omului” a pornit de la două repere:

- dorința reală a mării majorității a cetățenilor români de a aparține la o Europă civilizată, care respectă valorile democratice, pluralismul, drepturile omului, diversitatea culturală;
- existența unui număr considerabil de tineri, care sînt adepți ai unor mișcări extremiste.

În România dezbaterile pe tema educației adeseori pun în discuție întrebări de genul: dacă școala trebuie să *educe*, sau doar să *învețe*; dacă școala sau familia are rolul prioritar în educație; dacă profesorii *au* responsabilitate în educarea copilului sau *nu*. Masa rotundă nu a dorit să intre în detaliu în dezbaterile acestor chestiuni. A pornit de la premisa că nu se poate ca școala să nu se implice în educație. Sîntem în fața unui paradox: învățămîntul din România produce oameni care se întorc împotriva celor care le oferă acest învățămînt. Nu neapărat fătîș, poate mai mult în subconștient. Efecte: salarii mici pentru profesori, pensii sub nivelul de subzistență. În afară de orice responsabilitate, de obligația de a oferi educație, fiecare cadru didactic, cînd stă în fața elevilor, ar trebui, dacă nu din alte motive, măcar din cele egoiste, să se gîndească la faptul că existența lui din viitor (practic a întregii societăți) *depinde* de cei care stau în bănci.

Educația civică se leagă în primul rînd de orientarea copilului în societate.

Poate puțini copii vor ajunge în viață să rezolve probleme cu derivate și integrate. Dar toți vor fi puși în situația de a se descurca în societate, unde sînt tribunale, primării, diferite oficii, procese electorale, contracte, divorțuri, dispute cu vecinul etc. De educația civică depinde și comportamentul. Trebuie pusă întrebarea: ce este de dorit în primul rînd? Să avem cîteva genii (care în situația în care nu se schimbă societatea, vor părăsi țara), și în rest nu ne interesează, sau să avem în primul rînd cît mai mulți cetățeni conștienți de rolul lor în societate.

Esența drepturilor omului constă în recunoașterea valorii fiecărui individ, în recunoașterea și garantarea personalității, în recunoașterea și garantarea normelor de conviețuire socială. Se bazează pe un principiu care pare să lipsească din societatea noastră: cel al solidarității, al sprijinului acordat de comunitate pentru cel slab, cel pus în situație inferioară, cel care a devenit sau poate deveni ușor o victimă. Evident, fără educarea acestor principii, nu poate exista o societate democratică.

Masa rotundă a scos în evidență rolul școlilor, care acordă o educație în domeniul civic și al drepturilor omului într-un sistem instituțional, și cel al organizațiilor neguvernamentale, care organizează programe de educație alternativă. Fiecare are experiențe, calități, cunoștințe, fiind nevoie de accentuarea colaborării între cele două sectoare.

HALLER István

Săptămîna Toleranței

PROGRAM • MŰSOR PROGRAMM

Vineri — Péntek — Freitag, 23.03.2001

CONCERT DE ORGĂ
ORGONAHANGVERSENY
ORGELSPIEL

MOLNÁR TÜNDE și invitații săi
MOLNÁR TÜNDE és meghívottai
MOLNÁR TÜNDE und ihre Gäste
*Sala Mare a Palatului Culturii
a Kultúrpalota Nagyterme
Kulturpalast – Grosse Saal*

*

Sîmbătă — Szombat — Samstag,
24.03.2001

CONCURS DE ORIENTARE
INTERCULTURALĂ
INTERKULTURÁLIS
TÁJÉKOZÓDÁSI VERSENY
INTERKULTURELLER
ORIENTIERUNGSWETTBEWERB

În colaborare cu /in Zusammenarbeit
mit **Outward Bound Romania**
közreműködésével
Piața Teatrului – Színház tér – Theaterplatz

*

Spectacol folcloric – Táncház – Tanzhaus
INTERFERENȚE CULTURALE.
DANSURI POPULARE CEANGĂIEȘTI,
ROMÂNEȘTI ȘI MAGHIARE
KULTURÁLIS KÖLCSÖNHATÁSOK.
CSÁNGÓ, ROMÁN ÉS MAGYAR
NÉPTÁNCOK
KULTURELLE INTERFERENZEN.
VOLKSTANZ BEI DEN TSCHANGOS,
RUMÄNEN UND UNGARN

În colaborare cu /in Zusammenarbeit
mit **Folk Center** közreműködésével
*Sala Mică a Teatrului Național
a Nemzeti Színház Kisterme
Nationaltheater – Kleiner Saal*

*

Duminică — Vasárnap — Sonntag,
25.03.2001

Cinematică și dezbateri cu public –
Filmvár és megvitatás – Filmsammlung
und Besprechung in Plenum

SUNSHINE

Regia / Rendező / Regierung: Szabó István
*Sala Mică a Palatului Culturii – a
Kultúrpalota Kisterme – Kulturpalast –
Kleiner Saal*

Holocaustul Romilor

În perioada 19 - 25 martie, Liga Pro Europa a organizat, conform tradiției deja încetățenite, *Săptămîna Toleranței*. Printre activitățile diverse care au ilustrat-o zilnic, memorabilă rămîne întîlnirea de la casa Bernády, în cadrul căreia s-a dezbătut dramatica problemă a *holocaustului romilor*. Invitați: Maria Ionescu, referent la Departamentul de relații interetnice din cadrul Ministerului Informațiilor Publice; Marin Ion, supraviețuitor al holocaustului, ca și Maria Coroana Moldovan, președinta Alianței pentru unitatea romilor; Vasile Burtea, din partea instituției Avocatului Poporului și, nu în ultimul rînd, Florin Cioabă, președintele Centrului Creștin al Romilor. Participanți: un mare număr de tineri, studenți Colegiului Democrației, dar și reprezentanți locali ai organizațiilor romilor, reprezentanți ai presei.

Doamna Maria Ionescu a făcut o incursiune în istoria holocaustului romilor, oprindu-se mai ales la deportarea romilor din România, la ordinul lui Antonescu, în Transnistria. Aproximativ 11.500 de romi (dintre care 6614 copii!) au luat calea pribegiei, un calvar care a durat patru ani, o transumanță silită și un exil din care foarte puțini au avut șansa să se întoarcă. Pentru că nu se cunosc încă cifrele exacte ale celor deportați, căci romii nu au beneficiat nici măcar de evidența oficială a deportatorilor, cum, de bine de rău, s-a întîmplat în cazul holocaustului evreilor, a luat ființă un Birou de evaluare a supraviețuitorilor romi ai holocaustului. Reprezentanta guvernului a mai arătat că statul german nu se consideră responsabil pentru deportarea romilor în Transnistria, dar că odată terminată evaluarea numerică a supraviețuitorilor, oferă fiecăruia, în două tranșe, cîte 1000 de mărci germane, dar nu cu titlu de despăgubiri ci sub formă de ajutor umanitar, în semn de recunoaștere a suferințelor îndurate în timpul prigoanei antonesciene.

„În anul 1942, povestește Marin Ion, aveam vreo 13 ani, eram ucenic la o fabrică de turnat caldarîm din Alexandria...” Atunci a început și calvarul aceluia copil, acum un biet bătrîn care nu poate să uite și care revede holocaustul cu ochii minții, căci ochii săi nu-l mai slujesc de mult — tot o „amintire” a acelor ani de pribegie! A fost și el luat pe sus în toiul nopții, încărcat în vagoanele pentru vite și dus a fost. Dar măcar el a avut șansa să supraviețuiască. Mulți și-au găsit acolo sfîrșitul... Întîmplările pe care le istorisește, și pe care ești convins că le revede iar și iar îndărătul ochilor orbi, sînt zguduitoare. Scenele sînt atroce, incredibile. Supraviețuitorii mărturisesc că, pentru a-și potoli foamea, acolo, pe malul Bugului, au ajuns la canibalism... Apelul supraviețuitorului holocaustului romilor Marin Ion este patetic: așa ceva nu trebuie să se mai întîmple niciodată!

Doamna Maria Coroana Moldovan avea doar doi ani cînd, împreună cu toată familia, a apucat-o pe drumul exilului. Dacă la 13 octombrie 1942 cei puternici au decis sistarea deportărilor, înseamnă că dna Maria a putut să relege firul rupt al copilăriei. Dar niciodată copilăria nu a mai putut fi autentică și inocentă.

Supraviețuitorii familiei sale, atît de puțini cîți mai sînt, nu uită ce s-a întîmplat atunci.

După aceste două evocări zguduitoare, a venit rîndul domnului Vasile Burtea, reprezentant al Avocatului Poporului, care și-a început alocuțiunea caracterizînd holocaustul ca pe „un moment urît din istoria omenirii”. Dureros i se pare că romii nici măcar nu au avut avantajul unor evidențe exacte, ei erau considerați inferiori și evreilor, și ca atare „nu meritau deranjul de a fi cel puțin numărați”. Chiar acolo, pe malurile Bugului, în exil, evreii au „beneficiat” de mitraliere care îi secerau și-i trimiteau direct în gropile comune, scurtîndu-le chinurile, pe cînd romii „au murit de foame și de mizerie”, considerîndu-se că

Marin Ion, un supraviețuitor al holocaustului și Vasile Burtea

nu merită să se consume gloanțe pe ei. Ai crede că s-au terminat cu chinurile și cu discriminările de orice fel. Ai spune că trăim într-o epocă de umanism, de civilizație, de respect a umanității din om. Dar nu...asemenea orori se petrec și în zilele noastre. Dnul Vasile Burtea afirma chiar că se promovează acum o politică de împingere a oamenilor către delicvență. Avem o lege care nu funcționează...Istoria se prelungește, în ciuda unor declarații meșteșugite din campaniile electorale, sub ochii noștri. Citim în ziare sau pe ușile unor localuri anunțuri de genul: „angajăm.... exclus țigani” sau „interzis accesul cîinilor și al țiganilor”... Cîteva dintre reclamațiile și plîngerile sosite pe adresa instituției Avocatului Poporului au fost extrem de grăitoare.

Florin Cioabă și-a asumat dificila sarcină de a-i găsi pe supraviețuitorii romi ai holocaustului și de a-i ajuta la întocmirea dosarelor personale în vederea obținerii unor ajutoare materiale, mai mult simbolice, în semn de recunoaștere a suferințelor îndurate, căci cum poți să ștergi acei ani din trecutul multor romi? Florin Cioabă s-a arătat indignat că există în Tîrgu Mureș o stradă care poartă numele aliatului lui Hitler, mareșalul

Antonescu, cel care a trimis romi și evrei în lagărele de exterminare.

Parcă dînd dreptate concluziilor prea puțin optimiste ale tuturor vorbitorilor, a intervenit în discuții dnul Grün, supra-viețuitor evreu al holocaustului, cel care în lagărul de la Auschwitz purta numărul 72045, nu avea nume, făcea parte din imensa cohortă a celor care așteptau gazarea...Acesta a semnalat apariția în presa locală (*Jurnalul de Mureș*) a unui interviu, semnat de Adriana Fülöp, cu un tînăr care afirmă cu nonșalanță că „Bunicul meu a fost soldat SS”... și că, pentru el și pentru colegii săi de grup, acele vremuri de tristă și chiar tragică amintire constituie idealuri, că bunici SS-iști pot constitui modele demne de urmat pentru tînăra generație de azi!...

Chiar dacă ai început săptămîna în spiritul promovării unor idei generoase (nu de „tolerare”, căci termenul mi se pare și mie umilitor), de acceptare a alterității celui de lîngă tine, asemenea revelații pot fi dușuri de-a dreptul înghețate care trebuie să ne trezească și în locul unor frumoase

propoziții despre iubirea față de aproapele tău să ne oblige, de ce nu, pur și simplu la aplicarea legii...

Și dacă mărturiile poate nu au fost suficient de convingătoare, fiind depănate sub imperiul emoției și pîrînd de-a dreptul incredibile, filmul docu-

mentar care a încheiat rotund întîlnirea a pus punctul pe „i”: imagini ale holocaustului romilor... Sînt momente în viață cînd îți dorești să nu te fi nici născut. De rușine...

Cornelia CISTELECAN

Întîlnirea organizațiilor de drepturile omului

Organizat de APADOR - Comitetul Helsinki Român, Asociația ACCEPT, Romani CRISS, Liga PRO EUROPA, la data de 12 februarie a avut loc la București o întîlnire a reprezentanților organizațiilor care activează în domeniul drepturilor omului avînd ca obiectiv discutarea programelor și obiectivelor organizațiilor participante, identificarea unei agende comune.

La întîlnire au participat, în afară de organizatori, reprezentanții GRADO, LADO, Societatea de Analize Feministe Ana, Amnesty International România, Fundația pentru o Societate Deschisă, Programului PHARE pentru Romi.

Trecînd în revistă situația drepturilor omului din România, activitățile specifice ale fiecărei organizații, s-au concretizat cîteva domenii de interes major. În primul rînd, s-a pus accentul pe nevoia de a promova o legislație „euroconformă” în diferite domenii, care influențează respectarea drepturilor omului. Fără ordinea importanței, au fost amintite: modificarea Constituției (articolele cu privire la imunitatea parlamentară, incompatibilitățile cu calitatea de parlamentar), amendarea Codului penal și Codului de procedură penală, Legea accesului la informație, Legea privind informațiile secrete de stat și informațiile secrete de serviciu, Legea protecției datelor personale, Legea cu privire la egalitatea de șanse, Legea executării pedepsei, Statutul cadrelor din penitenciar, Legea probațiunii, Legea privind protecția victimelor, Legea Poliției, Legea

statutului polițistului, Legea serviciului civil, Legea Serviciului Român de Informații.

În altă ordine de idei, s-a considerat că trebuie sprijinită educația civică din instituțiile de învățămînt, pentru a dezvolta în tînăra generație o mentalitate democratică, deschisă față de alteritate. S-a pus în discuție elaborarea unui ghid pentru profesorii care predau în școli educația civică, bazat pe experiențele organizațiilor neguvernamentale acumulate prin programele de educație alternativă.

Un capitol special al discuțiilor s-a axat pe Ordonanța nr. 137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, intrat în vigoare la 2 noiembrie 2000, dar nepus încă în practică prin constituirea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Au fost dezbătute posibilitățile de implementare a ordonanței în momentul actual, concluzia fiind că eficiența acestei ordonanțe trebuie testată, pentru a se solicita modificările necesare în momentul în care va intra în dezbaterile Parlamentului.

Cu ocazia întîlnirii, participanții au adresat o scrisoare președinților celor două Camere, prin care se solicită adoptarea unei proceduri care să permită accesul liber al reprezentanților organizațiilor neguvernamentale la textele proiectelor de lege, din momentul introducerii lor în Parlament, precum și la lucrările comisiilor de specialitate, realizînd astfel un parteneriat pentru îmbunătățirea legislației și armonizarea acesteia cu standardele europene.

HALLER István

„Progresul democrației este neconvingător”

Interviu cu **Cristian Pârvulescu**

Mult stimat domnule Pârvulescu, sînteți cunoscut în opinia publică românească drept un reputat politolog, dar și ca președintele uneia din cele mai vechi fundații din România, Pro Democrația. Ne-ați putea relata, pe scurt, care au fost realizările fundației pe care o conduceți și care sînt obiectivele de viitor pe care vi le propuneți?

Vă mulțumesc foarte mult pentru întrebare pentru că Pro Democrația se află, iată, la peste 10 ani de existență, la sfîrșitul anului 2000, am sărbătorit primii zece ani ai existenței noastre. În acești 10 ani Pro Democrația a devenit una din asociațiile cunoscute în România, în primul rînd datorită activității sale principale care constă în observarea, monitorizarea procesului electoral. Aceasta este o activitate vizibilă și cum alegerile sînt, de asemenea, vizibile noi am putut să fim cunoscuți, poate că pe nedrept în raport cu multe alte asociații care au activitate foarte serioasă în domeniu.

Pro Democrația a monitorizat toate alegerile importante românești din 1990 încoace. Mă refer la alegerile locale, parlamentare și prezidențiale și cîteva alegeri locale parțiale. Acestea sînt realizări indiscutabile și noi credem că împreună cu LADO, cu Liga Pro Europa, care ne-a sprijinit permanent în acțiunea noastră de monitorizare în județul Mureș, am reușit să transformăm procesul electoral românesc într-un proces, dacă nu perfect, în orice caz, perfectibil și mult mai transparent decît era în urmă cu 10 ani.

Însă în afară de aceste activități Pro Democrația desfășoară o serie de programe de educație civică, orientată spre grupuri care sînt sensibile la un asemenea tip de informații. În primul rînd spre tineri, spre tinerii liceeni, spre tinerii studenți. De asemenea, spre grupuri sociale care au uneori rezerve în ceea ce privește democrația. Am încercat în ultima vreme să dezvoltăm programe în zonele mono-industriale în care există probleme sociale și contestări la adresa democrației. Totodată conlucrăm foarte mult cu administrația locală, avem programe de parteneriat pentru a asigura transparența procesului administrativ și pentru a facilita participarea cetățenilor la luarea deciziilor locale, la luare acelor decizii asupra cărora pot avea, indiscutabil, o influență.

Nu toate acțiunile noastre sînt succese. Unele sînt parțiale, dar considerăm, totuși, că în acești mai bine de zece ani, am reușit, într-o oarecare măsură să creștem gradul de participare a cetățenilor. Sîntem, totuși, destul de marcați de lipsa de spirit participativ din România. Înțelegem motivele culturale ale acestuia, dar considerăm că sînt încă multe lucruri de făcut. Și de aceea, Pro Democrația va încerca în anii ce urmează să-și modifice oarecum strategia. Este din ce mai evident că procesul electoral este un proces corect. Sperăm să rămînă în continuare. Și-l vom monitoriza, dar vom încerca să accentuăm foarte mult pe latura educativă. Alegerile din 2000 ne-au demonstrat că educația în spiritul democrației are încă multe progrese de făcut în România; că există încă extremism; că extremismul a crescut și în aceste condiții vom avea foarte mult de lucru. Important este să avem și buna voință să încercăm să rezolvăm problema.

De-a lungul celor 11 ani scurși de larăsturnarea comunismului în România, barometrul transformărilor democratice din țară l-a constituit întrunirea criteriilor de aderare la organisme europene și euroatlantice. Din păcate, de-a lungul acestui interval, dar și în momentul de față, România se află în coada trenului integrării. Ba mai mult, recent ziarul Die Welt a substituit sintagma 12 + Turcia, cu 11 + Turcia, cunoscut fiind faptul că poziția a 12-a era a României. Considerați aceasta ca o simplă omisiune sau nu?

România a avut permanent probleme în ceea ce privește integrarea. De altfel, demarajul inițial al României nu a fost unul extraordinar de favorabil. Spre deosebire de celelalte țări candidate din Europa Centrală și Răsăriteană, România a avut o revoluție violentă și un an, 1990, extraordinar de tensionat.

Dacă a existat o simpatie după revoluția din decembrie 1989, această simpatie deja după mineriade nu mai exista. România intrase în carantină și a trebuit să facă permanente eforturi pentru a-și schimba imaginea. Procesele democratice au demarat greu pentru că ceaușismul nu a permis în România existența unei opoziții structurate, așa cum s-a întîmplat în alte țări central-europene,

și aceste decalaje care se datorează nu doar comunismului, ci istoriei eșuate a modernizării României în ultimii 200-300 de ani, au făcut ca România să rămînă permanent în urmă. Totuși, România are un potențial indiscutabil și nu cred că omisiunea voluntară pe care Die Welt a făcut-o este una meritată.

Există însă o imagine în Occident a României de multe ori caricaturizată. România este redusă la copiii străzii și la mineriade. România reprezintă un univers mult mai bogat. Mai mult decît atît. Discutînd cu formatori de opinie publică din Germania, am constatat că acolo există o mare nemulțumire între cei care cunosc realitățile românești față de modul în care unii corespondenți din Germania transmit informațiile despre România. Același lucru se întîmplă, de altfel, peste tot. Tendința spre senzațional a ziarelor pentru a se face vîndute nu permite decît intrarea unor știri care defavorizează România.

Din nefericire n-au existat însă foarte multe exemple pozitive. Exemple care să poate fi prezentate n-au existat și în măsura în care exemplele au fost, n-au existat eforturi de a le prezenta în mod coerent, de a crea evenimente. Nu a existat, altfel spus, o politică pentru ca România să fie prezentată ca un partener viabil al Uniunii Europene.

Din punct de vedere economic, probabil că realizările sînt cele mai discutabile. Și poate că aici Die Welt a avut parțial dreptate. Pentru că, dacă ne-am gîndi ce s-ar întîmpla cu economia românească dacă s-ar integra într-un timp relativ scurt, să spunem în 2007 în Uniunea Europeană, ar trebui să ne facem probleme. Ar trebui să ne gîndim dacă produsele românești ar rezista competiției unor produse mai ieftine și mult mai performante și ar trebui să ne gîndim atunci ce s-ar întîmpla cu economia românească. Exemplul raportului dintre Mexic și Statele Unite, în momentul în care s-a experimentat o piață comună la începutul anilor '90 în nordul Americii, arată foarte clar că economiile care nu sînt relativ dezvoltate nu pot face față concurenței economiilor superdezvoltate.

Pe de altă parte, în ceea ce privește progresul democrației, acesta este neconvingător cîtă vreme votul spre partidele democratice este extraordinar de oscilant, cîtă vreme nu există un consens demo-

Făcînd abstracție acum de specificul întrebărilor precedente, v-aș întreba cum explicați opoziția opiniei publice elvețiene față de aderarea acestei țări la Uniunea Europeană, cunoscut fiind faptul că organizarea statală a acestei țări a constituit un model pentru Uniunea Europeană?

Elveția este o enigmă. Este o enigmă care atrage și care poate fi explicată parțial. Nu toată Elveția a fost împotriva integrării în Uniunea Europeană și este vorba, în primul rînd, de o Elveție agrară și germanofonă care se împotrivesc integrării europene, pentru că într-o Uniune Europeană subvențiile de care beneficiază agricultorii și crescătorii de vite din Elveția n-ar mai exista.

Dar mai este și o problemă culturală. Elvețienii se mîndresc cu istoria lor, care, de multe ori, este de fapt o mitologie și nu o istorie reală. Se mîndresc cu independența lor și de aceea foarte greu acceptă ideea de a se integra într-o altă instituție sau comunitate. Pentru că nu doar Uniunea Europeană este o problemă. Elveția are reticențe față de toate organismele internaționale considerînd că în acest fel independența și suveranitatea ei ar fi afectate.

Cred, însă, că această reacție este o reacție mai degrabă de moment. Și așa cum s-a observat în ultimii ani, Elveția are oscilații, dar mai devreme sau mai tîrziu Uniunea Europeană va fi debușeul.

Pe de altă parte, problema existenței Elveției într-o Uniune Europeană se pune în alți termeni decît ca stat independent. Pentru că în Uniunea Europeană Elveția cedează suveranitate și această suveranitate cedată ar putea transforma, într-o oarecare măsură, solidaritățile elvețiene. Ne gîndim că acele cantoane care sînt proeuropene și care fac un comerț destul de intens cu Franța, se vor orienta din ce în ce mai mult spre Franța – așa cum se întîmplă și în Belgia cu Vallonia – și în aceste condiții, Elveția ar deveni din ce în ce mai mult un reper, mai degrabă cultural decît unul strictamente politic.

Cred că și aceste temeri au contat în votul împotriva aderării la Uniunea Europeană.

Vă mulțumesc pentru interviul acordat și vă doresc succese în activitățile pe care le desfășurați.

*Interviu realizat de
Mircea SUHĂREANU*

cratic foarte larg. Nu putem trece cu vederea cele douăzeci și aproape două de procente pe care PRM-ul le-a cîștigat la alegerile din noiembrie pentru Parlament. Nu putem trece cu vederea 33% pe care Corneliu Vadim Tudor, de asemenea, le-a obținut în turul al II-lea al alegerilor prezidențiale. Este un risc pentru Uniunea Europeană să integreze, cel puțin într-un anumit moment, un asemenea stat, dar este un risc și să-l izoleze. Pentru că s-ar putea ca această situație care a existat la sfîrșitul anului 2000 să se datoreze și izolării României. Să fie o reacție de respingere a unui model al unui public care n-a beneficiat 11 ani aproape deloc de beneficiile pe care democrația le presupune în plan economic.

Se știe că naționalismul, extremismul, rasismul, xenofobia sînt elemente care se dezvoltă foarte bine pe fondul unei situații sociale foarte complicate. Ori în România există o asemenea situație socială. Există o sărăcie crescută. Și toate aceste lucruri contribuie la întărirea extremismului. Este datoria nu doar a autorităților publice, în primul rînd a lor, dar și a noastră ca cetățeni, să facem un efort substanțial pentru a transforma această situație. Pentru că în realitate România nu are alternativă la Uniunea Europeană. Spațiul ex-sovietic, CSI-ul, Rusia nu sînt o alternativă. Sînt neantul.

Pentru ca România să nu mai fie „copilul-problemă” în cadrul procesului extinderii Uniunii Europene după cum se exprima recent dl. Günter Verheugen, ce este de făcut?

Încercăm să răspund chiar la sfîrșitul răspunsului precedent. În primul rînd, eu

cred că trebuie realizată o nouă negociere socială și politică astfel încît un proiect clar, de viitor, să fie definit cu participarea tuturor forțelor democratice din România. Pentru că, mie mi-e teamă că lipsa de proiect din ultimii 11 ani este cea care face ca România să rămînă mereu în urmă.

De multe ori politicienii sînt deranjați de critica destul de acerbă care se face clasei politice. Consideră că își fac datoria în Parlament și, cu siguranță, există foarte multe exagerări în ceea ce privește imaginea Parlamentului și a parlamentarilor. Dar este datoria politicianului să dea tendința. Să ofere proiectul. Ori, după cum am observat și în alegerile din 2000, discuțiile nu au fost pe proiecte, discuțiile au fost ideologizate și au constat în criticarea aproape irațională a adversarului. Ori, într-o asemenea manieră nu putem să contruim. Pentru că România are probleme indiscutabile și, de fapt, soluția cheie este o soluție de ordin economic. Atît pentru democratizare, pentru stabilitate politică cît și pentru integrarea europeană și integrarea în NATO principala soluție este rezolvarea marilor decalaje economice și ieșirea din situația de criză. Sînt elemente în acest moment care ne fac să sperăm. Ele sînt firave. Ar putea să se transforme într-o schimbare de tendință, însă, pînă la urmă, depinde de coerența guvernului în a aplica niște politici care nu sînt populare în România. Politicile de reformă sînt politici de privatizare care vor degreva bugetul de o serie de cheltuieli inutile și care vor orienta banii publici spre acele servicii de care au nevoie toți cetățenii, și de a orienta aceste servicii, bineînțeles, spre cei care au nevoie în primul rînd de ele, spre categoriile defavorizate.

Observator – luna februarie

Participarea la procese în curs de derulare a fost pentru mine o experiență unică, de neuitat. Dacă ne-am afla față în față mi-ați spune — cu siguranță — că sînt lucruri mult mai utile, mai interesante și mai plăcute decît acela de a petrece o jumătate de zi la Judecătoria. Pînă nu demult și eu gîndeam la fel, dar lucrurile s-au schimbat în momentul în care am participat la primele procese din viața mea.

Sînt convinsă că este foarte greu să fii judecător, procuror sau avocat, parte vătămată, martor sau condamnat și să fii implicat într-un proces care pare să nu se mai sfîrșească. Privind situația din această ipostază totul este dificil, obositor. Și totuși ... mie mi-a plăcut. Mi-a plăcut pentru că eu eram într-o altă ipostază, autentică, aceea de simplu observator. Folosindu-mi calitățile empatice, am încercat să găsesc o soluție optimă pentru fiecare participant la proces. Era dificil deoarece timpul alocat unui proces era scurt, mult prea scurt.

În cele din urmă am ajuns la concluzia că cel mai ușor rol îmi revenea mie — observatorului. Aveam dreptul să privesc și să ascult, să analizez, să caut o soluție sau chiar să rămîn indiferentă. Aveam tot dreptul să schițez pe ici pe colo cîte un zîmbet, uneori sincer, alteori ironic. Eram doar eu și ceilalți, toți făcînd parte parcă dintr-un scenariu. Fiecare își juca rolul foarte bine. Erau eroi principali în scenete comico-ironice, toate făcînd parte din cea mai puțin înțeleasă, dar cea mai interesantă piesă pe care o cunoaștem cu toții: „Viața”.

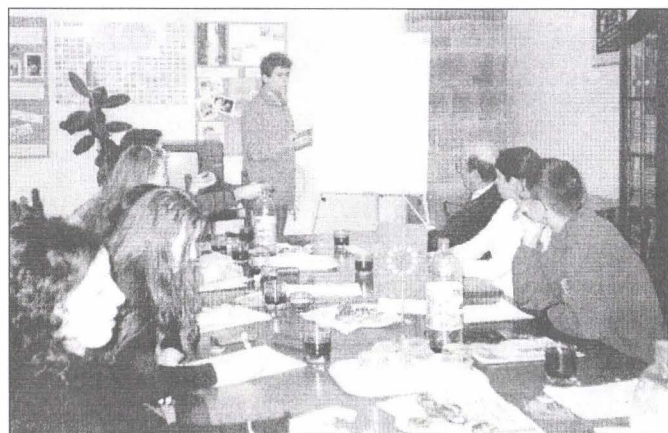
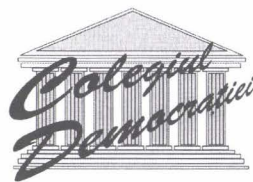
Deși în unele momente situația era dramatică, eu am părăsit Judecătoria cu zîmbetul pe buze. Așteptam cu nerăbdare un nou curs pe această temă. Nu am așteptat mult! După numai trei zile, primul curs din luna februarie privea funcționarea Judecătoriei din Tîrgu-Mureș. Domnul judecător Horațiu Dumbravă a reușit încă o dată, cu mult succes, fixarea și consolidarea cunoștințelor. A fost o dezbatere interesantă la care lectorul și noi, colegiștii, am schimbat alternativ rolul de emițători și receptori de mesaje. Principala punte de legătură între noi și lector realizîndu-se prin comunicare reciprocă de

informații, idei și păreri. Ne-am despărțit mulțumiți de ceea ce am realizat în aceea zi, propunîndu-ne o nouă colaborare. Tot în luna februarie, la un atelier am lucrat împreună cu domnul Dumbravă la un proiect de lege privind executarea pedepsei penale, folosirea serviciilor deținuților în folosul comunității și implicarea directă a ONG-urilor în activitatea Penitenciarelor.

Tot în cursul lunii februarie l-am avut alături pe domnul Mircea Suhăreanu, secretarul Ligii, care ne-a ținut un curs despre Elveția. Domnia sa a reușit să ne prezinte într-o manieră didactică sinteza a tot ceea ce unește simbolul CH — Confederația Helvetiae. Domnul Suhăreanu a venit pregătit ca un profesor de nota 10, cu materiale didactice necesare: hărți, reviste, planșe, casete video.

Ultimul curs al lunii februarie, dar nu cel din urmă al Colegiului Democrației, a fost ținut de istoricul Spielmann Mihály și a avut ca temă: „Transilvania — spațiu multicultural, multilingvistic și multiconfesional”. În urma acestui curs am dobîndit o mai bună cunoaștere a acestui subiect, domnul Spielmann dovedindu-ne cu ușurință calitățile sale de bun istoric.

Ecaterina Mîndra GRAMA

Rövid és velős

A februári hónap habár rövidebb mint a többi, számunkra (kollégistáknak) mindamellett, hogy örömteli és érdekes volt, meglepően sok és új dolgot sajátítottunk el a program keretén belül.

A hónap elején sokan új élményben részesülhettünk mivel meglátogattuk a törvényszéket és részt vettünk több per tárgyalásán. Ezt követően összeültünk Horațiu Dumbravă bíró úrral aki megmagyarázta a látottakat amely alkalommal világossá vált számunkra, hogy hogyan működik a törvényszék és hogy kinek mi a szerepe ennek keretén belül. Ez nagyon jó és hasznos volt mivel minden kérdésünkre választ kaptunk amelyeken sokszor nevtünk de sírnunk kellett volna.

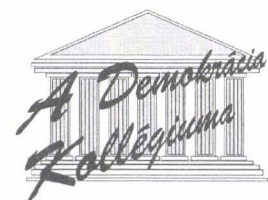
A bíró úrral annyira jól elbeszélgettünk, hogy a februári hónap folyamán még találkoztunk de ez alkalommal egy törvényrendeletet próbáltunk kidolgozni a rabokkal kapcsolatban, amely ugyancsak érdekes, új és nevelő volt számunkra.

Mircea Suhăreanu úr a hónap 10. napján bebizonyította nekünk, hogy Svájc nem csak a bankok és órák országa hanem emellett még nagyon nagyon sok minden. Az új információ amit kaptunk — alig győztük jegyezni mivel — bármit is elveszíteni a mondottakból hiba lett volna. A változatosság kedvéért megnéztünk két filmet Svájcról az ott élő nemzetekről pontosabban a rétó-románokról (romansok) akik az ország lakosságának 1%-át képezik. Ez a két film mindannyiunkat elragadtatott de ugyanakkor lenyűgözött és örök emlék marad. A viszhangja az volt, hogy jó lenne oda ellátogatni.

A hónap utolsó előadását Spielmann Mihály úr tartotta egy szombat délelőtt amelynek témája Erdély volt de inkább Erdély kulturális múltját érintette. Az előadás folyamán Spielmann úr jó történelemismeretének köszönhetően olyan dolgokat is megtanultunk amiket a történelemkönyvek sajnos nem tartalmaznak.

Február habár a legrövidebb hónap, nagyon sok új információt biztosított számunkra amelyet a Ligának nem is tudunk meghálálni. Remélem, hogy a jövő is sok újat tartogat számunkra mint az eddigi hónapjaink a kollégium keretén belül.

FURÓ Lóránd Félix

Márciusi mérleg

Márciusban sem unatkoztak a Demokrácia Kollégiumának diákjai.

Mindjárt 9-10-én hallgathattunk egy előadássorozatot, melyet Cristian Părvulescu politológus tartott. Ez a két előadás a politikai doktrínákra és pártokra, illetve az állami intézményekre és a hatalom államon belüli megoszlására összpontosítottak. A magvas és logikus levezetésen alapuló fejtegetések roppant érthetőek és világosak voltak, ami meglepő volt egy olyan személytől, aki politikával foglalkozik.

Megtudhattuk, hogy melyek a főbb jellegzetességei a fontosabb politikai irányzatoknak (liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus, totalitarizmus, fasizmus, kommunizmus, keresztény-demokrácia, regionalizmus, ökologizmus = a „zöldek” pártja stb.) és a könnyebb áttekinthetőség érdekében családokbaseroltuk őket, a botanikai és zoológiai analógia alapján. Érdekes volt visszatekinteni a demokráciának arra az állomására, amikor az általános választójog az összlakosság több mint 3%-át magába foglalta.

Szabadság vagy egyenlőség? Aki megtalálja erre a kérdésre a választ, megfejtette több évszázad filozófiai csatározásának és kísérletezésének a rejtélyét és választhat, hogy a liberálisokra vagy a szocialistákra szavaz. Divatról is esett szó, hisz kiderült, hogy a liberalizmus már nem divatos, soha ezt a vezető román politikusok még nem tudják.

„All different – all equal” = Mindannyian különbözőek, mindannyian egyenlők – ez volt a vezérgondolata a március 19-25 között lezajlott rendezvénysorozatnak, amely a „Tolerancia Hete” nevet viselte, és amelyen a Demokrácia Kollégiuma diákjai és részt vettek.

Gazdovits Nicolae bemutatta az erdélyi örményekről szóló könyvét, amely fényt derít ennek a nemzeti kisebbségnek a kultúrájára, fejtegeti a múltját és perspektívákat keres a továbblétezéshez. Egy film, amely Szamosújvárral ismerkedtetett meg minket, zárta ezt az előadást. A Tolerancia Hetén belül sor került még pódiumbeszélgetésekre, filmvetítésre, táncházra, kerekasztal beszélgetésre és organhangversenyre is.

A témák között különböző nemzeti kisebbségek (örmény, roma) problémái, az állampolgári nevelés, az emberi jogok oktatásának fontossága és a népművészeti hatások szerepeltek.

Hogy a rendezvénysorozat eredményes volt-e vagy sem, talán abból lesz majd lemérhető, hogy a „konyhában”, azaz családi szinten és a társadalom szintjén mennyire csökken a „háborúk” száma és mennyire ismerjük el azt, hogy:

„All different, all equal!”

KOVÁCS Réka

Academia Interculturală Transsylvania

Télutó Csíksomlyón

Hegyvidék, hóhulás, érdekes előadások, egy kellemesen és talán hasznosan eltöltött hét ismerősök és már mondhatnám barátok között. Egy mondatban így lehetne jellemezni az Erdélyi Interkulturális Akadémia második találkozóját ami február 23 és március 1 között volt megtartva Csíksomlyón.

Ez a hét a székely hét volt és mi sem találóbb a rendezvény lebonyolításához mint a csíksomlyói Jakab Antal tanulmányi központ, ezen alkalommal köszönetet szeretnék mondani a kellemes és ebben a hideg télutóban a főleg meleg fogadtatásért.

Nem tagadom az egy hónap „szesszió” után sokunknak ez a találkozó nagyon jól jött.

De ha már a bekezdésben elmondtam hogy jó volt és hogy szép volt akkor jó lenne arról is szólni, hogy mi volt. Székely hét volt, erdélyi és nem erdélyi, román és magyar diákok számára. Az előadások a székelység és egyben a magyarság múltjáról, jelenéről és talán az esetleges jövőjéről szóltak. Miért mondom, hogy estleges jövőéről, mivel a csángó előadó bemutatásából megtudhattuk, hogy a csángó magyarok esetében a jövő nagyon kilátástalan és már nagyon közel van a véghez.

Előadók felsorolásában nem szeretnék belekezek és annál kevésbé az értékelésükben mivel ezen sorok írója még távol van attól, hogy tanárjait értékelje.

Személyes véleményem, hogy minden előadásból a diák megkapta az őt érdeklő részt, még akkor is ha nem minden előadás örvendett maximális „audienciának”.

Tanultunk, vitáztunk, táncoltunk és még kirándulásra is maradt idő. Még ahogy jó keresztényhez illő dolog vasárnap a templomi misére is ellátogattunk, talán csak a tiszteletes is kiszebb marékka méri majd a hamut.

Talán a hét egyik leglátványosabb eredménye az volt amikor román kollegáink magyarul köszöntek és az elárúsító néni nem kis meglepetésére a kürtös kalácsot is magyarul kérték. Persze ezen nyelvrák miatt a hét végére már a cikk írója sem tudott rendesen magyarul de megérte.

Hát ez történt Csíksomlyón az elmúlt hét végén.

Találkoztunk, vitáztunk és egymástól tanultunk.

Jó volt, hó volt és megérte ott lenni és higgyenek nekem, én ott voltam.

MAGYAR Hunor Tihamér

Egyed Ákos, profesor universitar

În zilele de 26-27 ianuarie 2001, Filiala Satu Mare a Ligii Pro Europa a organizat un curs de management de ONG și de proiecte de finanțare. Lectorii invitați au fost Haller István și Laura Ardelean, coordonatori de proiecte de la Liga Pro Europa din Tîrgu-Mureș.

Organizarea cursului a fost o necesitate internă a Filialei, o cerință a membrilor nou încriși în Ligă.

Managementul nou al Filialei Satu Mare a reușit să trezească interesul față de activitatea sa, față de micșarea ONG-urilor în rîndul tineretului licențiat, în urma căruia numărul membrilor noi și activi a crescut lunar. Dorința noilor

memברי de a se afirma în apărarea drepturilor, a șanselor egale ale membrilor societății românești s-a lovit de necesitatea conceperii unor proiecte de finanțare, concepere care la rîndul său este condiționată de cunoștințe de proiectare cît mai temeinice pe care ei nu le posedau.

Ca răspuns la această problemă, a venit în ajutorul filialei organizația mamă de la Tîrgu-Mureș și a trimis reprezentanții săi cei mai autorizați, cei mai experimentați.

În timpul activităților, după o cunoaștere reciprocă, s-a trecut la dezbateri detaliate ale principalelor puncte dintr-un proiect de finanțare, iar în momentul de training practic lectorii

au atras atenția asupra nuanțelor, detaliilor care trebuie respectate în conceperea unui program.

Timpul petrecut în comun a zburat repede. Auditoriul din Satu Mare s-a îmbogățit cu cunoștințe de management de proiecte și cu doi prieteni tineri, care au cucerit și inimile sătămărenilor.

Activitatea s-a încheiat cu o înțelegere comună și unanimă. Această colaborare între membrii Ligii Pro Europa Tîrgu-Mureș și Satu Mare trebuie să continue, să se îmbogățească permanent în favoarea Ligii, în favoarea membrilor săi, pentru activități comune și rodnice.

KÓNYA László

Dezrobirea romilor

La 6 februarie a.c. la Sala Mare a Palatului Culturii din a avut loc spectacolul „Dezrobirea romilor”. Dedicat celebrării actului de eliberare a romilor din sclavie, spectacolul a inclus un moment de teatru popular în limba romanes, dansuri și cîntece romanes, susținute de cele cinci ansambluri invitate: Ansamblul „Aven Amentza Romale” din Tîrgu-Mureș, Ansamblul „Floare de nu mă uita” Gornești, precum și ansamblurile de romi din Mediaș, Sîncrai și Tîrnăveni. În cadrul spectacolului, la care au asistat peste 600 de persoane, în marea lor majoritate romi, au fost decernate diplomele de absolvire cursanților programului Școala Liderilor Romi.

În al șaselea deceniu al secolului al XVIII-lea România, între ultimile țări din Europa, a abolit un tip de sclavagism: robia romilor, prin reforma lui Mihail Kogălniceanu, prim-ministru al României între 1863-65. În epoca modernă, sclavagismul a fost practicat și de state, care azi sînt considerate ca fiind dintre cele mai democratice: Statele Unite ale Americii, Anglia, Franța etc. Urmările nefaste ale acestei practici au fost șterse foarte greu, și în majoritatea cazurilor ele persistă și acum. Similar, și în România robia romilor produce efecte în zilele noastre. Dar trebuie să fim conștienți că nu toate problemele actuale ale comunității își găsesc originea în robie. Există probleme similare, cu diferite amplitudini, în toată Europa. Chiar dacă nu au fost înrobiți, romii au fost marginalizați timp de secole pe tot teritoriul continentului, marginalizare care se continuă și astăzi în multe țări.

Evenimentul a dorit să aducă în fața opiniei publice responsabilitatea întregii societăți pentru soluționarea problemelor, care nu privesc doar etnia romilor, ci și pe cei neromi.

(H. I.)

FĂRĂ VOCE

Vara este un anotimp furtunos pentru actualitate — pentru întreaga clasă politică e momentul să arunce opiniei publice la păscut [„jeter en pature”] noutăți senzaționale și scandaloase. Dar vara trecută, o temă adevărată a dominat dezbaterile publice. Ca și cum ar fi fost o noutate, Germania descoperea brusc, cu ocazia unei serii de agresiuni și atentate ucigașe, faptul că extrema dreaptă reprezintă un pericol.

Deoarece mai mulți dintre tinerii agresori trăiau și-și comiteau delicturile în orașele și satele din partea orientală a țării, atentatul încă neelucidat de la Düsseldorf (atentat cu bombă care a făcut șapte victime între evreii originari din fosta URSS, în vestul Germaniei), a trecut pe al doilea plan. Și de vreme ce noi, germanii, avem tendința să ne definim, în ciuda căderii zidului, ca fiind originari din Est sau din Vest, ni s-a spus că germanii din Est sînt cei care au creat acest îngrășământ natural [„terreau”]. Fragilizăți de moștenirea comunistă, s-ar părea că ei sînt deosebit de „receptivi”. Ca și cum în Vest n-ar fi existat deja de decenii, pe de o parte, aprinzători de „case” și, pe de alta, „burghezi cumsecade”, așa cum pretinde împărțirea rolurilor în sînul extremei drepte. Nu este un joc al hazardului faptul că Bavaria este cea care a cerut, prima, interzicerea NPD. Doar cîteva voci s-au ridicat cu timiditate pentru a declara că dizolvarea unor astfel de grupuri nu-i de ajuns pentru rezolvarea problemei. Cu rapiditate, prea vizibili *skinheads* au fost identificați ca agresori. Dar tot atît de repede s-a adeverit faptul că această desemnare manifestă nu era decît o modalitate foarte superficială de a analiza aceste evenimente. Ca și în trecut, lipsește curajul de a-i denunța pe „burghezii cumsecade” ca acoliți ai responsabililor guvernamentali pentru aceste crime.

Precum în alte țări europene, în Germania climatul corupător al rasismului vine de sus. Unii au uitat că tocmai ministrul-președinte bavarez Stoiber este cel care, la începutul dezbaterii privind dreptul de azil de acum cîțiva ani, a alertat opinia publică — într-un mare elan demagogic — împotriva „infiltrării rasiale a poporului german”. Și este același Stoiber cel care, acum un an, în perioada alegerilor catastrofale din Austria, îi încuraja pe creștin-democrații de la Viena să se alieze cu partidul așa-zis „liberal” al lui Haider.

Artrebui să ne amintim de discursurile cu conotație rasistă ale lui Roland Koch, ministru-președinte de Hessa, în timpul

Iată un extras din discursul laureatului Premiului Nobel pentru literatură, Günter Grass, rostit cu prilejul Conferinței europene a reprezentanților guvernelor împotriva Rasismului, la Strasbourg, la 10 octombrie 2000. Această întîlnire a fost precedată de o întîlnire a ONG-urilor însărcinate să pregătească propuneri pentru conferința guvernamentală. Una dintre preocupările acestora a fost aceea de a arăta că dezbaterile asupra rasismului nu poate fi separată de politica europeană privind imigrarea și azilul.

ultimei campanii electorale, cînd voia să împiedice naturalizarea strănilor care trăiau de mult timp în Germania. În Rhenania-Westfalia de Nord, dacă a eșuat campania „Kinder statt Inder” (mai bine copii decît indieni) din cauza rezultatului alegerilor parlamentare din land, ea demonstrează totuși că aceiași iresponsabili care reclamă astăzi interzicerea NPD nu ezită să pună ocazional în practică programul rasist al acestei formațiuni. Aș putea să citez și alte exemple, dar mă mulțumesc să spun aici că demolarea dreptului de azil înscris în Constituție și consecințele acestei decizii — înfăptuită, între alții, de SPD — constituie unul dintre motivele recrudescenței agitațiilor criminale ale extremei drepte.

De atunci, tratamentul inuman aplicat celor care cer azil a devenit o practică curentă a statului de drept. Ba mai rău, chiar unele evenimente scandaloase nu mai suscită indignarea unei opinii publice care se obișnuiește. Doar unele grupuri mici încearcă să-i ajute pe străini oferindu-le azil în vreo biserică, protestînd în zadar împotriva separării brutale a familiilor sau, precum unele clase de școală, scriind scrisori de protest pentru a împiedica expulzarea vreunui amic kurd. Se pare că în Germania oamenii se acomodează cu faptul că 4.000 de persoane care nu au comis nici un delict se află în centre de reținere de parcă ar fi niște criminali. (...)

Se face cu toate acestea distincția dintre solicitanții de azil care ar putea fi utili economiei germane și cei care ar fi o povară pentru contribuabili. Acest sistem de triaj numit „selecție” a fost practicat într-un trecut greu de crime. (...) Într-un cuvînt, actualul ministru de interne continuă aceeași practică precum predecesorul său. (...)

Situația în țările vecine este oare mai bună? Nu vreau să fac comparații și să dau note. În general, Uniunea Europeană — și țările candidate — se închid pentru a rezista la pătrunderea săracilor care vin, care vor să vină, care

sînt deja pe drum, provenind din Africa, din Asia și din Rusia. Asta nu-i ușor. Lungile coaste ale Spaniei și ale Italiei, filierele de călăuze, permeabilitatea frontierelor est-europene contrazic orice eventual succes al ziditorilor de fortărețe.

Unii se mai gîndesc să rezolve problema prin recurgerea la expulzări și acordînd ajutoare țărilor sărace prin anularea datoriilor acestora. Dar în interiorul Fortăreței Europa, se propagă mentalitatea de fortăreață. Sînt promulgate noi legi care restrîng cîmpul democratic. Se vrea rezolvarea problemei extremei drepte prin interzicerea unui partid. Gîndirea se îngustează, teama este prezentă, așîtată de o xenofobie latentă, deseori încurajată de calculul politicianist. Și cum niciodată nu se vor putea închide ermetic frontierele, nebunia securitară se întoarce în toată Europa împotriva minorităților care trăiesc de secole pe continent.

Bănuîți neîncetat, netolerați nicăieri, existența lor rămîne amenințată de prejudecăți tenace. Mă refer îndeosebi la Romi; un popor de vreo douăzeci de milioane de persoane, minoritatea cea mai importantă din Europa și cu toate acestea abia recunoscută. Ei sînt ca lipsiți de grai, ei sînt acolo, dar acolo unde se iau deciziile politice nu se ține seama de ei.

Și pentru că nu e de ajuns să protestezi împotriva rasismului cu declarații meșteșugite, trebuie să se acționeze politic cu curaj, să se depășească în mod activ rasismul; îmi reformulez prin urmare propunerea sub forma unei revendicări. Ar fi o șansă, pentru Parlamentul European de la Strasbourg, să aibă în sînul său reprezentanți liber aleși ai poporului romilor. Aceștia sînt cetățenii cei mai mobili din Europa. Ei transcend frontierele. Mai mult ca oricare alții, ei o merită cu prisosință căci ei au fost europenii supuși unor grele încercări.

Günter GRASS

(traducere din limba franceză de
Cornelia ALEXANDRU)

Cetățenii Uniunii Europene: Diversitatea culturală este un punct forte

Comunicat de presă al Centrului European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei
25 ianuarie 2001, Viena

Doi din trei cetățeni ai Uniunii Europene (64%) consideră ca fiind un lucru bun pentru fiecare societate să fie alcătuită din oameni de diferite rase, religii și culturi. Acest fapt este confirmat de către un nou sondaj Eurobarometer, comandat de Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei (EUMC) din Viena.

„Acest rezultat este mulțumitor pentru Uniunea Europeană”. Atitudinea pozitivă generală față de oamenii cu background etnic, religios și cultural diferit creează o platformă solidă în combaterea intoleranței și a xenofobiei și în susținerea/sprijinirea egalității și diversității în Europa”, comentează Beate Winkler, director al EUMC, înainte de Forumul internațional „Combaterea Rasismului” (29-30 ianuarie) de la Stockholm, la care politicieni și experți din peste 50 de țări vor discuta noi inițiative privind acțiunile de combatere a intoleranței și prevenire a rasismului și a xenofobiei.

Potrivit noului sondaj EUCM, trei persoane din patru în Suedia (77%), Spania

(75%) și Olanda (74%) cred că țara lor ar avea de câștigat din diversitatea culturală. În Grecia numai 36% sînt de acord să aibă o societate multiculturală. De asemenea, persoanele din țările vorbitoare de limba germană (în Austria 52%, Germania 53%) și Belgia (56%) tind să fie mai critici față de diversitatea culturală.

În același timp sondajul arată că atitudinea pozitivă față de diversitatea culturală crește concomitent cu nivelul de educație. Trei din patru persoane cu un nivel de educație mai ridicat își exprimă acordul cu punctul de vedere „Este un lucru bun pentru fiecare societate să fie alcătuită din persoane de diferite rase, religii și culturi”.

„Educația este una dintre cele mai bune instrumente în acțiunile împotriva intoleranței, și o mai bună educare a tinerilor europeni va avea un efect dublu pe termen lung. Educația întărește, pe de o parte, Uniunea Europeană în competiția acesteia cu celelalte părți ale lumii, și în același timp, previne intoleranța. Sînt convins că conferința de la Stockholm va avea ca rezultat o mai mare concentrare asupra educației generațiilor europene viitoare”, declară Beate Winkler.

Sondajul Eurobarometer a fost efectuat pe un număr de 16.172 de subiecți din țările Uniunii Europene, în mai 2000. EUMC va publica rezultatele integrale ale unui sondaj Eurobarometer asupra atitudinii față de imigranți și minorități în Uniunea Europeană, în cursul lunii mai 2001.

*European Monitoring Centre On
Racism and Xenophobia,
EU Citizens: Cultural Diversity is
a Strong Point*

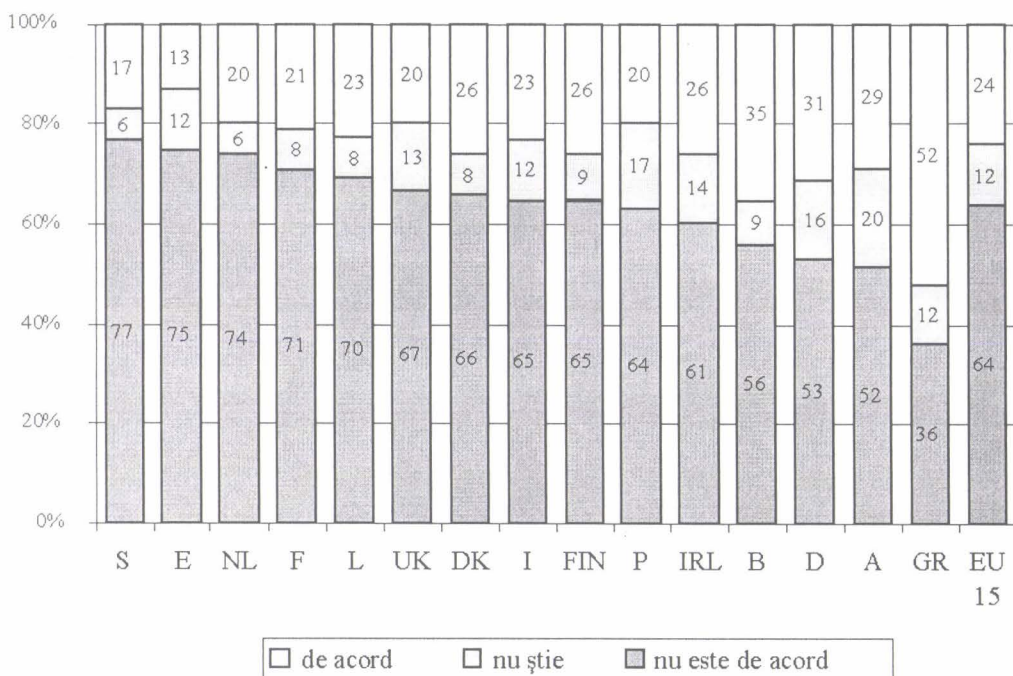
Traducere de KACSÓ Judith

Grafică:

Procentul răspunsurilor pe țări la întrebarea:

Este un lucru pozitiv pentru societăți să fie alcătuite din persoane aparținând mai multor rase, religii, culturi?

S - Suedia, E - Spania,
NL - Olanda, F - Franța,
L - Luxemburg,
UK - Regatul Unit,
DK - Danemarca, I - Italia,
FIN - Finlanda
P - Portugalia, IRL - Irlanda,
B - Belgia, D - Germania,
A - Austria, GR - Grecia,
EU - cele 15 state membre ale
Uniunii Europene

Historia est magister vitae

Un profesor universitar de la Facultatea de Litere Cluj îmi povestea că din acest an are un curs de „Cultură maghiară” la una din prestigioasele facultăți clujene, linia română. Înainte însă de a putea să-mi exprim entuziasmul față de schimbările survenite, profesorul a continuat cu tristețe. „La primul curs, le-am dat un test, să văd ce și cât cunosc din cultura maghiară. Rezultatul a fost un dezastru. 80% dintre studenți au răspuns că originea maghiarilor se localizează undeva în Peninsula Iberică”. Nu am întrebat cum au răspuns în continuare, cred că acest răspuns a spus multe despre nivelul de la care va trebui pornit cursul. Cu o zi înainte, în cadrul unei dezbateri despre secu, un student maghiar a avansat, mai în glumă mai în serios, o teorie absolut originală. Proveniența secuilor este una... albaneză.

Întrebări despre calitatea sistemului nostru de învățământ s-au ridicat tot mai frecvent în ultimii ani. Mitul conform căruia la asta „nu ne bate nimeni” și poveștile cu copiii celor emigrați care terminând aici clasa a III-a se înscriu acolo în clasa a V-a sau chiar rezultatele absolut meritoase la

olimpiadele internaționale de matematică nu pot spăla rușinea de a avea viitori intelectuali atît de „spoiți”. Și fiind vorba de istorie, materie care a pus pe jar toată presa noastră independentă, nu pot să nu remarc că scandalul „manualelor alternative” a adus capital politic celor care l-au lansat și au lăsat tînăra generație în bezna necunoașterii.

Un alt fel de explicație – unilaterală – avea să vină tot de la un student care cu sinceritate a recunoscut că nu citește istorie, nu a învățat-o și nici nu o să o învețe atîta timp cît istoricii maghiari și istoricii români nu se întîlnesc și nu „ies cu o istorie adevărată”. Ca un argument față de poziția sa, a mai adăugat: „Eu pot citi ce spun istoricii români și ce spun istoricii maghiari dar nu cred că pot să aflu adevărul. Nu am cum să-mi dau seama care este „linia adevărată” între cele două discursuri”.

Aceste stări nu sînt, din păcate, singulare iar repercursiunile au un efect de „butterfly” asupra societății în care trăim. Unde este însă ascunsă larva fluturului? Să fie în reforma sistemului de învățământ? Să fie în ograda istoricilor care nu au reușit să realizeze pînă acum, după 11 ani, mult

așteptate demitizare și depolitizare a istoriei? Să fie vorba de fiecare dintre noi, gata să caute scuze în ochii altuia, pentru a nu fi obligat să se uite în oglindă? După alegeri degetele acuzatoare s-au îndreptat spre tineri, iar analiștii dădeau neputincioși din umeri la întrebarea „de ce?”. Dacă igorăm o problemă, aceasta nu va dispărea, iar efectele ei perverse le vom simți în timp cu toții pe propria noastră piele. Departe de mine gîndul de a acuza studenții de necunoaștere. Există unii foarte buni și personal cunosc mulți, dar „Historia est magister vitae”, și atunci cînd este ignorată, necunoscută, nu facem decît să repetăm greșelile ei.

De puțin timp, conducerea noului minister responsabil cu educația a anunțat o nouă „reformă” cu scăderea numărului de ore dar cu creșterea importanței materiei „istorie”. Dacă însă o să ne pierdem din nou vremea cu dezbateri publice despre limba în care să se învețe și ce etnii mai cuprind familiile autorilor de manuale atunci să nu ne mire că peste patru ani un naționalist poate cîștiga alegerile doar arătîndu-ne cine l-a ucis pe Mihai Viteazul. „Ei” doar atunci vor afla.

(L.A.)

Mahalaua Grant. Început de secol XX, undeva pe Șoseaua Basarab din București. Acolo, un anume Vanghelie Albanezul își deschisese un birt numit *La Skanderbeg*, după eroul național al unui popor care tocmai se năștea undeva, între creștele Pindului și Dinaricilor. Birtul era vizitat de muncitori cefești italieni gălăgioși care locuiau mai departe, în Grant. Numai cu plecarea lor, „cei rămași erau toți oameni de mahala, opriți să-și clătească gura înainte de-a ajunge la casele lor.”

Să reconstituim acum lumea de mahala în care Vanghelie Albanezul a trăit, la început de veac XX. Probabil că familia sa, alături de lumea din Grant „își iubea mahalaua.” Dar cu toate acestea, „nimeni nu se gîndea să-și ia vecinul de mînă și să pornească la dresul străzilor ori al șoselii ce străbătea mahalaua, pentru că pe nimeni nu-l interesa ce va zice străinul despre Grant, că intrînd pe la bariera Regiei și pornind-o în sus spre Giulești, va întîmpina numai pulbere, noroi sau băltoace – după anotimp. Șoseaua n-avea trotuar decît pe porțiunea cît ținea curtea Regiei. Iar cine intra noaptea în Grant orbecăia în întuneric. Felinare erau înfipite pe la toate răspîntiile dar nu aveau lămpi. Dar cum nici un străin nu se încumeta să intre noaptea în Grant, beleaua cea mare o întîmpina ziua, în plină lumină, urmînd să-și ferească pantalonii de cîini și derbedei.

La birtul lui Vanghelie, mușterii care-și lăsau obolul lucrau la atelierile CFR-ului, la BM sau la fabrica de cherestea Lessel; femeile – mai toate – la

Vanghelie Albanezul și lumea lui

Regie. Acasă „rămîneau doar plozii și soacrele”. Cum se trăia în mahalaua unde Vaghelie trebuia să supraviețuiască cu birtul său? Se pare că mahalaua „se găsea pe mîna derbedeilor, iarnă-vară. Să pună vreunul mîna să facă vreo treabă? Ferit-a sfîntul. Și treburi erau destule. În toate curțile se găsea cîteva de făcut.” Numai în afacerile birtului, erau o groază de treburi de urmărit și rezolvat.

Un alt Vanghelie numit și Cîrnu fusese cîrciumar pe Șoseaua Tîrgoviștea Veche (o prelungire a Căii Griviței), răpus de banda de derbedei a lui Zdrelea, care a atacat un alt albanez înstărit, baragiul Giafer „de lingă bariera Regiei”. De teama „pistoalelor tîlhărești” nu întîlneau picior de vardist sau jandarm, fiindcă „în ei se descărcau întîi, și apoi în negustori sau oameni înstăriți.” Adesea prin mahala și prin preajma birtului – unde și trăgeau – veneau bragagii (meserie specifică albanezilor), de la care puteai cumpăra „cutioare cu ciocu și norocu, în care, pe lingă bomboane, se găsea și inele de cositor, cu o floare vopsită în loc de piatră. Cu cinci bani cutioara, cumpărai de cîți bani aveai”, atît de mult bucura inima copiilor. Acest fapt atestă că în mahala era o comunitate de albanezi care se ocupa cu negoțul, iar negustoria de bragagiu nu dispăruse în primele decenii ale veacului XX.

Cît privește birtul lui Vanghelie, acolo toți erau serviți, orice ar fi fost ei, hamali, frînari, șefi de tren sau căruțași; pentru clienții simandicoși, porția „se ridica la 10 bani”, exact cît costa porția zilnică de măsline! Dar ca în orice mahala în care stăpînea sărăcia, se găseau și în Grant destui linge blide. Pentru o ciorbă și un sfert de piine, lingăii alergau o dimineață sau muneau un conac de vreme. La birt, omul mai mîncea „patru mititei, un sfert de piine și sorbea o litră de turburel” totu avînd prețul de 40 de bani. Litra de turburel era de 15 bani, un mititel dolofan 5 parale iar sfertul de piine tot atît. Iar cînd mușterii erau mai bine dispuși, comandau „două țuici la țoi, două antricoate de vacă cu floare, o jumătate de vin cu sifon și piine cît mai multă.” Dar puțini erau aceia care intrau să dea patru gologani, fiindcă banii erau scumpi, scumpi de tot. În cîrciumă „se intră de obicei și din nevoie, pentru un țoi sau o litră. Cine este învățat cu cîrciuma nu bea mult dintr-o dată, dar cere de mai multe ori. Cu siguranță că birtașul de la *Skanderbeg* cunoștea acest lucru.

Adrian MAJURU

Informațiile primare ale acestui articol au fost luate din romanul *Mahalaua Grant* scris de Alexandru Ștefanopol

INVITATIE

Membrii și membrele Ligii PRO EUROPA sînt invitați să participe la **Adunarea Generală Anuală**, care va avea loc **vineri, 8 iunie 2001**, între orele **16,00-18,30**, în sala de conferințe a **Centrului Catolic de Studii „Deus Providebit”**, Piața Trandafirilor nr. 61, Tîrgu Mureș.

Ordinea de zi va cuprinde:

1. Prezentarea activității desfășurate și situației financiare pe anul 2000

2. Raportul comisiei de cenzori pe anul 2000

3. Planul de activitate și financiar pe 2001

4. Strategia de dezvoltare a Ligii Pro Europa

5. Contribuția filialelor, cluburilor și fiecărui membru al Ligii Pro Europa la promovarea idealului european.

Membrii Ligii care nu au reușit să-și achite cotizația anuală pînă la 31 decembrie 2000, o vor putea face pînă la data Adunării Generale la secretariatul Ligii sau la fața locului în ziua Adunării.

Consiliul de Coordonare al LPE

Tîrgu-Mureș, la 23 mai 2001

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk a PRO EUROPA Liga tagjait pénteken, **2001 június 8-án, d.u. 4 órai** kezdettel, a marosvásárhelyi „**Deus Providebit**” **Katolikus Tanulmányi Központ** (Rózsák tere 61 sz.) termében a következő napirenddel megtartandó évi **Közgyűlésére**:

1. Beszámoló a PEL 2000 évi tevékenységeiről és pénzügyi helyzetéről

2. Az Ellenőrző Bizottság jelentése 2000-re

3. A 2001-es tevékenységi és pénzügyi program bemutatása

4. A Pro Europa Liga fejlesztési stratégiája

5. A PEL fiókszervezeteinek, klubjainak és tagjainak hozzájárulása az európai szellem meghonosításához.

Azon tisztelt tagjaink akiknek nem sikerült kifizetniük múlt évi tagsági díjukat, megtehetik a Közgyűlés napjáig a Liga titkárságán vagy a Közgyűlés napján a helyszínen.

A PEL Koordinációs Tanácsa

Marosvásárhely, 2001 május 23-án

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuro.netsoft.ro

 Liga PRO EUROPA Liga
Copreședinti:
Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár
Director executiv: SZOKOLY Elek
4300 Tîrgu Mureș, P-ta Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154
Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584, e-mail: office@proeuro.netsoft.ro

CONTENTS:

P. 1: *7th Week of Tolerance* — a short presentation of the activities organised in the framework of the Week of Tolerance in 2001.

P. 2: *A Romanian/Hungarian synopsis* of the PEL's main events in February and March 2001.

P. 3: *Post-Electoral Anaesthesia or Our Original 'Normality'* — opinion about the new situation created after the 2000 election.

P. 4-5: *The Program of the Week of Tolerance.*

P. 4: *Commemoration, evocation...* — article regarding the Armenian minority in Transylvania.

P. 5: *Civic Education, Education of Human Rights* — round table organised during the Week of Tolerance with teachers, students, NGOs.

P. 6-7: *Roma Holocaust* — remembering the deportation of Roma people during the Antonescu regime.

P. 7: *Meeting of the Human Rights Organisations* — presentation of the discussion of human rights organisations from Romania regarding the actual situation of respecting human rights and possible ways of cooperation.

P. 8-9: *The Progress of Democracy is not Convincing*, interview with the political analyst Cristian PÂRVULESCU.

P. 10-11: *Observer-February; Short and Essential; Balance of March* — articles written by the students of the College of Democracy.

P. 11: *End of Winter in Șumuleu-Ciuc* — short description of the second session of the Transylvanian Intercultural Academy.

P. 12: *Management Course in Satu Mare* — a workshop organised at the Satu Mare branch of the PEL regarding NGO management; *Roma Liberation from Slavery* — Roma folk performance by several Roma dance groups and awarding the diplomas for the Roma Leaders' School.

P. 13: *Without Voice* — speech by Günter Grass delivered at the European Conference against Racism.

P. 14: *EU Citizens: Cultural Diversity is a Strong Point* — press release of the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia.

P. 15: *Historia est magister vitae* — an opinion regarding the knowledge and self-knowledge of minorities; *Vanghelie the Albanian and his World* — an article about Bucharest at the beginning of the 20th century.

P. 16: *Invitation to the PEL's General Assembly.*

Responsabil de număr: KACSÓ Judith-Andrea

Multiplacat la **Masterdruck**

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și Charles St. Mott (SUA)